

tem bolj, ker je vsak udeleženec prejel že prej za vsako ekskurzijo posebno brošuro, dobro opremljeno s slikami in risbami ter z obsežnim tekstom. Prav izredno je uspela ekskurzija k morski obali pod Monte Circeo južno od Rima. Nudila je podroben vpogled v stratigrafijo več jamskih, paleolitskih postaj, med njimi tudi jame Quattari, kjer so odkrili ob posebnih spremljevalnih okolnostih lobanjo neandertalskega človeka kar na površini jamskih tal. Pri drugi ekskurziji, ki je prekoračila Apuanske Alpe, pa je bil poleg užitka izrednih pokrajinskih lepot največji interes za dobro ohranjene pleistocenske ledeniške morene. Organizacija je bila vseskozi brezhibna in je tudi v turističnem smislu popolnoma uspela. Ves potek kongresa so spremljale številne prireditve, sprejemi in pozdravi pokrajinskih oblasti. Že pred pričetkom kongresa pa tudi po njegovem zaključku je bilo prirejenih več daljših neobveznih geološko-arheoloških študijskih potovanj, tako n. pr. na Sicilijo, v Abruzze ter po italijansko-francoski rivierii.

Na kongresu se je jasno pokazala zamotana in obsežna problematika kvartarja. Številni problemi so ostali nerešeni in pojavili so se novi. Vendar je zaključno treba priznati, da je IV. kongres v polni meri izpolnil nalogo, ki si jo je zadala INQUA. Po toliko letih so bile obnovljene in vzpostavljene nove zveze med strokovnjaki raznih področij, kar se bo gotovo že v bližnji bodočnosti izkazalo kot zelo koristno. Le tesno sodelovanje arheologov in zastopnikov raznih prirodoslovnih ved more dati resnično sliko prazgodovine človeka. Zato bi bilo želeti, da bi se prihodnjega kongresa udeležilo tudi čim več jugoslovanskih znanstvenikov, ki na raznih področjih raziskujejo naš kvartar. Kajti tudi mi smo dolžni, dati svoj delež k naporom in prizadevanju ostalega znanstvenega sveta. Kje bo prihodnji kongres, ne moremo poročati. Jugoslovanski udeleženci so namreč morali odpotovati še pred zaključno sejo, ker je poteklo dovoljeno bivanje v Italiji in niso mogli dobiti podaljšanja.

S. Brodar

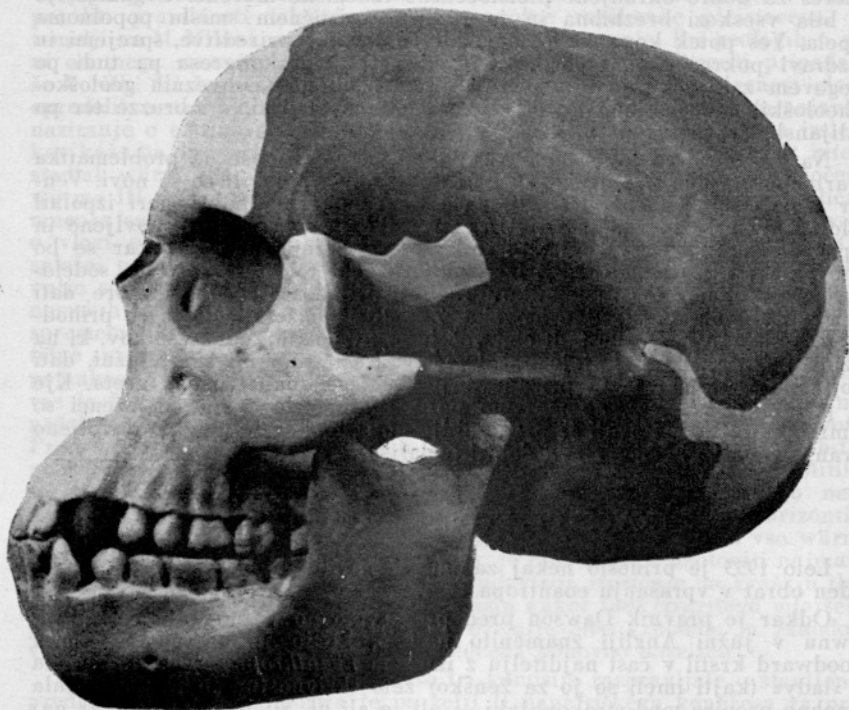
NOVOSTI IZ EVOLUCIJE ČLOVEKA

Leto 1953 je prineslo nekaj zanimivih novih najdb, predvsem pa izreden obrat v vprašanju eoantropa.

Odkar je pravnik Dawson pred prvo svetovno vojno odkril pri Piltownu v južni Angliji znamenito najdbo, ki jo je antropolog Smith Woodward krstil v čast najditelju z imenom *Eoanthropus dawsoni*, je bila ta »lady« (kajti imeli so jo za žensko) zelo skrivnostna in je povzročala nenehne prepire med strokovnjaki — ali je ali ni, ali je sploh to, kar naj bi bila itd., podobno kakor rezonira Zlodej v Dolini Sentflorjanski. Vendar se je večina antropologov v teku desetletij odločila priznati jo za to — kar nil!

Najdbo — v glavnem štiri dele neurokranija in desno stran zlomljene mandibule ter nekaj zob — so rekonstruirali razni antropologi; končno je bila razstavljena rekonstrukcija sir Arthurja Keitha v *British Museumu* (*Natural History*). Od vsega začetka je bilo kaj čudno, da je bila lobanja očitno modernih oblik, medtem ko je spodnja čeljustnica sumljivo spominjala na šimpanzovo. Toda — najdiščne okolnosti, kakor sta jih podala Dawson in Smith Woodward (1913 in kasneje), niso dopuščale dvoma, da gre za zelo staro najdenino iz začetka pleistocena; še artefakti so to potrjevali. In ko so med prvo svetovno vojno odkrili še en zob in dva odlomka druge podobne lobanje, so skoraj vsi strokovnjaki nehali dvomiti o tem, da je pač nekoč v začetku pleistocena živela tudi oblika hominidov, ki je združevala značilnosti človeka in opice. Pred kratkim umrli, zelo uspešni raziskovalec australopitecin R. Broom je še leta 1950 zapisal v svoji knjižici, da nekateri pač radi verujejo v čudeže; on pa ne verjame, da bi se isti čudež ponovil na istem kraju.

Toda dvomi niso utihnili in ko je K. P. Oakley po drugi svetovni vojni začel uporabljati fluorski test za določanje relativne starosti človeških kosti glede na fluor v spremljajočih jih živalskih kosteh in v zemlji ležišča, se je leta 1949 izkazalo, da *Eoanthropus* menda le ni tako star, kakor so ga bili proglasili svojčas geologi, paleontologi in antropologi. Odstotek fluorja v človeških kosteh je bil znatno nižji od ustrežajočega zemlji in živalskim kostem iz začetka pleistocena v tem najdišču. Ni pa bilo videti,

da bi se bistveno razlikoval od zgornjepleistocenskih najdenin, niti ni bilo opaziti značilnih razlik med kostnim materialom iz odlomkov obeh lobanj in mandibule. Vsekakor se je *Eoanthropus* čez noč pomladil za nekaj stotisoč let in Oakley je leta 1950 zapisal, da ne more biti starejši od začetkov würmske zaledenitve.

V zadnjih treh letih pa so dvomi o eoantropu očitno spet naraščali in so letos J. S. Weiner (Oxford), K. P. Oakley (London) in W. E. Le Gros Clark (Oxford) kostne ostanke ponovno analizirali in preiskali z izpopolnjenimi metodami. Tako je 21. novembra 1953 izšlo kratko, samo 6 strani in 2 priloge slik obsegajoče poročilo, ki je uganko okrog eoantropa, kakor se zdi, dokončno razrešilo. Ponovne kemične preiskave na fluor in dušik so dokazale, da je mandibula brez dvoma mnogo mlajša in ustreza sedanjim šimpanzovim, medtem ko so ostanke lobanje dejansko starejši, namreč mogoče iz zgornjega pleistocena, kakor je bil to objavil Oakley že leta 1950.

Izveček iz analiz piltdownskega in primerjalnega materiala:	% F
Minimalna vsebina F v ondotnih zgornjepleistocenskih kosteh	0,1
Piltdownska lobanja I	0,1
Piltdownska lobanja II: frontalka	0,1
Piltdownska lobanja II: okcipitalka	0,03
piltdownska mandibula	< 0,03
molar iz te mandibule	< 0,04
molar recentnega šimpanza	< 0,06

Vsebina dušika v kosteh in zobeh:	% N
sveže kosti	4,1
piltdownska mandibula	3,9
Piltown I (povpreček iz lobanjskih kosti)	1,4
Poltown II: okcipitalka	0,6
zgornjepleistocenske kosti iz Londona	0,7
šimpanzov molar (recenten)	3,2
piltdownski kanin	5,1 (!)
zgornjepleistocenski človeški molar (Surrey)	0,3

Druge raziskave so prinesle dokaz, da gre res za moderno, umetno zlomljeno šimpanzovo mandibulo, ki je bila jako spretno umetno pobarvana, da je imela isti videz kakor ostanki lobanje. Dalje sta falzifikatorja (Dawson in Smith Woodward), ki sta oba že mrtva, tudi »popravila« zobe, grize ploskvice, zlasti pa skrajšala podočnjak, da je postal podobnejši podočnjaku kakenga pračloveka. Tudi v tem sta svoje »delo« spretno opravila. Toda moderne metode so dorasle tudi še tako spretnim ponaredbam. Trojica znanstvenikov, ki je odkrila to neverjetno prevaro znanstvenega sveta, pa vendar priznava, da so bili strokovnjaki »žrtve izredno preišljene in skrbno pripravljene ponaredbe«. Popolnoma se zavedajo hude obdolžitve, ki jo s tem poročilom izrekajo, izjavljajo pa, da gre za »popolnoma brezvestno in nerazumlivo« prevaro, ki »ji v zgodovini paleontoloških odkritij ne moremo najti primere«.

Tako je končno nehal obstajati *Eoanthropus dawsoni*, ki je bil, kakor vse kaže, »ustvarjen« samo zato, da bi ovekovečil ime slavohlepnega najditelja in prvega opisovalca. Konkurirala bosta lahko Herostratu...

Slovstvo:

Broom, R., 1950 Finding the Missing Link. London.

Oakley, K. P., 1950 Relative dating of the Piltown skull. The Advancement of Science 6/24.

Skerlj, B., 1950. Razvoj človeka (Antropogeneza). Ljubljana.

Skerlj, B., 1951. Današnji problemi evolucije človeka. Arh. Vest. 2/1, 40–50. Ljubljana.

Weiner, J. S., K. P. Oakley, and W. E. Le Gros Clark, 1953. The solution of the Piltown problem. Bull. Brit. Mus. (Natural Hist.), Geology, 2/3, 141–146, 2 pril., London (21. nov. 1953).

*

V Južni Afriki pri Saldanhi, 150 km severozapadno od Kapskega mesta, blizu atlantske obale, so v januarju 1953 odkrili kalvarijo pitekantropoidne lobanje, ki jo je prof. Drennan (Univ. of Cape Town) rekonstruiral iz štiriindvajset odlomkov in ki se skoraj popolnoma ujema z oblikami leta 1921 odkrite lobanje neandertaloida *Homo rhodesiensis* iz Broken Hilla. Tudi ta lobanja (*H. rh.*) je dolgo delala preglavice antropologom, predvsem zato, ker njena geološka starost ni bila točno določljiva. Morfološko predstavlja

neandertalsko-pitekantropoidni tip izredne grobosti, posebno še zaradi mogočnega nadočesnega koščenega torusa. Najdba od vsega začetka ni bila srečna, ker so strokovnjaki prišli prepozno v rudniško jamo, kjer je bila sicer intaktna lobanja odkrita med mnogimi živalskimi in tudi človeškimi kostmi (1921). Tako se je moglo zgoditi tudi, da je bil šele po skoraj dvajsetih letih od odkritja sploh omenjen odlomek maksile druge človeške lobanje iz tega najdišča, ki pa kaže modernejše značilnosti kakor prva lobanja. Novejša in zadnja raziskavanja in stratigrafske rekonstrukcije so, zlasti po zaslugi Desmonda Clarka, pripeljale do prepričanja, da je *Homo rhodesiensis* nekako iz mlajšega pleistocena s kulturo, ki ustreza nekako zapadnoevropskemu mlajšemu paleolitiku.

Nova najdenina je morfološko ustrezna prvi, kar dokazuje tudi fotografija obeh lobanj v normi verticalis, priobčena v L'anthropologie na strani 366 letnika 1955. Obliki celotne lobanje in zlasti še mogočnega nadočesnega torusa sta praktično identični. Manjše razlike so opazne na parietalkah in na okcipitalki, te pa spominjajo na znake lobanj iz Ngandong na Javi. Štiriindvajset kosov se je dalo po izvrstni kongruenci dobro rekonstruirati v kalvarijo, ki obsega frontalko, obe parietalki ter okcipitalko, tako da so mere dokaj zanesljive in možne napake ne morejo presegati nekaj milimetrov. Dolžina glabella-inion nove lobanje je 200 mm, višina kalvarije 90 mm (indeks 45), širina med obema asterionoma pa 144 mm (indeks 72). Debelina parietalk je znatna, do 13 mm, medtem ko je na okcipitalki in frontalki sicer večja kakor v povprečju modernih lobanj, vendar manjša kakor pri prvi rodezijski. Notranja dolžina možganskega prostora je 165 mm, torej 82,5 %, zunanje, s čemer se uvršča med šimpanza in pitekantropa! Toda omenil sem že izredno debelino nadočesnega torusa prav pri »rodezijscu«. Možganska prostornina se dá po odlitku notranjosti lobanje ceniti na 1200 ccm in je za ca. 80 ccm manjša kakor v prvem primeru rodezijskega človeka.

Še važnejše pa je, da izvira nova najdenina iz plasti, ki nosi deloma izumrlo favno in kulturo, ustrezajočo nekako evropskemu ašeleenu. Tako sodi v starejši pleistocen Južne Afrike in dokazuje, kakor Vallois pravilno omenja, da je »rodezijski človek« živel v Južni Afriki vsaj skozi dve, nekaj stotisočletja trajajoči kulturni periodi. Seveda pa je treba čakati nadaljnjih podrobnejših poročil in novih najdb, da bomo mogli priti do prave sodbe o rodezijskem pračloveku.

*

Prav tako januarja 1953 je M. Robinson javil najdbo kostnih ostankov 5 novih osebkov telantropa iz Swartkransa v Rodeziji. Telantrop je bil znan do tedaj samo po eni mandibuli (prim. Arh. vest. 2/1, str. 51!), ki pa je bila doslej le kratko opisana na meni žal nedostopnemu mestu. Nove najdbe obsegajo eno mandibulo, eno maksilo, distalni konec radiusa in nekaj zob. Te najdbe doslej niso bile strokovno podrobno opisane in iz poročila v L'anthropologie ni razvidno, ali gre res za pet različnih osebkov (po naštetih kosteh to namreč nikakor ni nujno).

Kakor ob mnogih najdbah, so tudi zdaj časopisi poročali o pravem prehodnem tipu med opico in človekom. Vsekakor kaže maksila, da je bil prehod iz zobnega dela v nosno dno človeški, medtem ko je pri australopitecinah opičji; tudi podočnjak (C) je človeško skromen, medtem ko ima prvi meljak (Pi) tri korenine. Mandibula je le generalno opisana kot skrajno »primitivna«, na prehodu med opičjo (australopitecinsko) in človeško (po Robinsonu). Ker pa so v Swartkransu našli v istih okoliščinah tudi ostanke australopitecinskega parantropa, sklepajo, da sta tam žveli obe obliki hkrati: ena (parantrop) da se je razvijala v »opico« (se je »animalizirala«, kakor se izraža Vallois), druga (telantrop) pa v »človeka«. No — tu bo pač še treba počakati podrobni opisov in nadaljnjih najdb,

preden bomo mogli sprejeti tako daljnosežne sklepe, ki bi bili, skoraj bi rekli, prelepi, da bi mogli biti resnični.

Vallois, ki je sam zelo previden v sprejemanju tega poročila iz Južne Afrike, pa stavlja h koncu močno upravičeno nomenklaturno pripombo: »*Telanthropus*« pomenja pač po svoji etimologiji končno formo človeka; tu pa bi stali na začetku evolucije hominidov — če se bodo upi in mnenja M. Robinsona in rajnkega R. Brooma izkazali za upravičena. Razen tega je bilo to ime že določno rabljeno po Bonarelliju (1908); po vseh nomenklaturnih pravilih ne sme biti rabljeno za popolnoma drugo obliko! Najditelji naj bi se pač ne pustili preveč zapeljavati od prvega navdušenja, kar je sicer človeško razumljivo, naredi pa često težko popravljivo zmedo v terminologiji.

Slo v s t v o

H. V. V(allois), 1953, Une découverte importante: un Homo rhodesiensis en Afrique du Sud. *L'anthropologie* 51/3—4, 364—367.

H. V. V(allois), 1953, ... et de nouveaux *Telanthropus*. *Ibidem* 367—369.
Oakley, K. P., 1949, New evidence regarding Rhodesian (Broken Hill) Man. *Yearbook* 1949, New York 1950.

Škerlj B., 1950, Razvoj človeka (Anthropogeneza). Ljubljana.

Škerlj B., 1951, Današnji problemi evolucije človeka, *Arh. vest.* 2/1, 40 do 59, Ljubljana.

News in Human Evolution

Summary. — The author gives a short survey of the important and dramatic solution of the *Eoanthropus* problem as well as of the second *Homo rhodesiensis* (Saldanha) and five »*Telanthropus*« finds (Swartkrans). »*Telanthropus*« is, considering the Greek origin of the name, a clear misnomer, as the find, at the best, represents an »*Archanthropus*«; both these names, however, have been already used for other hominoid forms and must not be given to any new finds.

B. Škerlj

Friedrich Holste: Die Bronzezeit in Süd- und Westdeutschland (Handbuch der Urgeschichte Deutschlands, herausgegeben von Ernst Sprockhoff, Band 1, Berlin 1953), 128 strani, 26 tabel, 13 geografskih kart in 15 risb v tekstu.

V založbi Walter de Gruyter & Co. v Berlinu je izšel 1953. leta 1. zvezek priročnika za predzgodovino Nemčije, in sicer »Bronasta doba v Južni in Zahodni Nemčiji« (cena 25 nemških DM), katere avtor je v vojni padli Friedrich Holste, nekdanji up nemške predzgodovinske arheologije. Že leta 1938 sta v isti založbi izšla 2. in 3. zvezek istega priročnika, v katerih prvem Werner Buttler obravnava Podonavski in zahodni kulturni krog mlajše kamene dobe, v drugem pa Ernst Sprockhoff, ki je istočasno tudi ustanovitelj tega priročnika, severno megalitno kulturo. Tako je 1. zvezek izšel šele sedaj, 15 let po izdaji drugega in tretjega zvezka.

Založba se je pri izdaji Holstejeve Bronaste dobe odločila, da izda delo brez kakršnih koli sprememb, popravil ali dopolnil, tako kakor ga je avtor napisal kot svoje habilitacijsko delo.

Avtor je v svojem delu podal pregledno sliko bronaste dobe v Južni in Zahodni Nemčiji, zbral vse zadevno gradivo in ga razčlenil tako po kulturah in skupinah, kakor tudi kronološko. Pri tem svojem delu je v veliki meri izpopolnil oziroma tudi ovrgel gledišča, ki so jih zastopali Reinecke in drugi znanstveniki glede bronaste dobe Nemčije. Nasprotno dosedanjim glediščem se po avtorjevem izrecnem mnenju bronasta doba Nemčije deli na tri časovna obdobja, katerih nosilci kultur, ki so sodelovali pri razvoju, niso bili isti. Poleg tega stoji avtor tudi na gledišču, da zgodovinske meje v predzgodovini ne sovpadajo s sedanjimi političnimi mejami, ker je obstajala in obstaja le ena naravna meja, in sicer na